

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

2025-10-16 Nr. NV-2300

ĮSTATYMO PROJEKTAS Nr.: TAP-25-1187 TAIS-25-14867(2)		DĖL VALSTYBĖS SOCIALINIŲ FONDŲ BIUDŽETŲ 2026 METŲ RODIKLIŲ PATVIRTINIMO ĮSTATYMO PROJEKTO IR VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. I-1336 5, 10, 11 IR 12 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įtraukta į artimiausią Seimo sesiją	<i>Pasirenkama</i> ☒ Taip ☐ Ne	<i>Socialinės apsaugos ir darbo ministerija kartu su Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba</i>	<i>Pasirenkama</i> ☐ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☒ Nesvarstyta <i>Data iš kalendoriaus</i>	<i>Pasirenkama</i> ☐ Svarstyti TAP ☐ Svarstyti LRV pasitarime ☒ Svarstyti LRV posėdyje ☐ Gražinti tobulinti
Įgyvendina Vyriausybės programą	<i>Pasirenkama</i> ☒ Taip ☐ Ne			

SPRENDŽIAMA PROBLEMA

Pagal Valstybės socialinių fondų biudžetų sandaros įstatyme nustatytą tvarką **Vyriausybė kiekvienais metais turi pateikti Seimui Valstybės socialinių fondų biudžetų rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą** ne vėliau kaip likus 75 kalendorinėms dienoms iki metų pabaigos.

Valstybinio socialinio draudimo įstatymo pakeitimų parengimą sąlygojo šios priežastys:

- šiuo metu savarankiškai dirbantys asmenys moka skirtingo dydžio įmokas: individualia veikla užsiimantys asmenys ir ūkininkai socialinio draudimo įmokas moka nuo 90 proc. apmokestinamų pajamų, o individualių įmonių savininkai, mažųjų bendrijų nariai, tikrųjų ir komanditinių ūkinių bendrijų nariai, taip pat meno kūrėjo statusą turintys asmenys ir asmenys, gaunantys pajamas pagal autorines sutartis, iš sporto ar atlikėjo veiklos – nuo 50 proc. apmokestinamų pajamų ar atlygio pagal sudarytas sutartis. Tai neužtikrina lygiateisiškumo principo, socialinio draudimo įmokų bazės visiems turėtų būti vienodos;
- susiklostę situacijų, kai socialinio draudimo įmokas mokėję ir pasibaigus mokestiniam laikotarpiui metinėje pajamų mokesčio deklaracijoje VMI deklaravę savo faktiškai gautas arba uždirbtas individualios veiklos pajamas asmenys neįgyja pensijoms skirti reikalingo minimaliojo draudimo stažo (15 metų), nes jų sumokėtų socialinio draudimo įmokų suma yra per maža;
- 2019 m. nustačius apdraustojo mokamų socialinio draudimo įmokų mokėjimą nuo apribotų maksimalių pajamų dydžio (60 VDU sumos), liko neišspręstas klausimas dėl darbdavio (draudėjo) mokamų socialinio draudimo įmokų maksimalios sumos dydžio ribojimo;
- Pagal Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo pakeitimo įstatymą draudimo įmokų už papildomąjį (savanoriškąjį) sveikatos draudimą, kai draudimo objektas yra apdraustojo sveikatos priežiūros paslaugų apmokėjimas priskiriamas prie neapmokestinamų gyventojų pajamų mokesčiu pajamų. Šios pajamos neturėtų apmokestinamos ir socialinio draudimo įmokomis;
- Vyriausybės programoje numatyta, kad mokesčių sistema turi būti efektyvi, skaidri ir socialiai teisinga (9 p.) bei gerinamas mokesčių sistemos efektyvumas, skaidrumas ir socialinis teisingumas (109 p.). Projektas taip pat susijęs su 2021–2027 m. ES fondų investicijų programos ir ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano „Naujos kartos Lietuva“ 147 p. priemonės dėl apmokestinimo suvienodinimo savarankiškai dirbantiems asmenims įgyvendinimu.

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Seimui teikiami tvirtinti valstybės socialinių fondų – Valstybinio socialinio draudimo fondo, Garantinio fondo ir Ilgalaikio darbo išmokų fondo – 2026 m. biudžetų projektai ir rodikliai, pagal kuriuos bus vykdomi šių fondų biudžetai.

Siūloma patvirtinti:

- **Valstybinio socialinio draudimo fondo 2026 m. biudžetą** – 10,252 mlrd. Eur pajamų, 8,789 mlrd. Eur sąnaudų (planuojamas 2026 m. rezultatas – pajamos viršija sąnaudas 1,463 mlrd. Eur);
- **Garantinio fondo 2026 m. biudžetą** – 55,532 mln. Eur pajamų, 55,450 mln. Eur sąnaudų (planuojamas 2026 m. rezultatas – pajamos viršija sąnaudas 82 tūkst. Eur);
- **Ilgalaikio darbo išmokų fondo 2026 m. biudžetą** – 56,531 mln. Eur pajamų, 20, 575 mln. Eur sąnaudų (planuojamas 2026 m. rezultatas – pajamos viršija sąnaudas 35,956 mln. Eur).

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

Patvirtinami socialinio draudimo pensijų indeksavimo koeficientai ir socialinio draudimo pensijų dydžiai: 1) **pensijų indeksavimo koeficientas – 1,0987**; 2) **bazinės pensijos dydis – 327,91 Eur**; 3) **našlių pensijos bazinis dydis – 46,46 Eur**; 4) **papildomas individualiosios socialinio draudimo pensijos dalies indeksavimo koeficientas – 1,03**; 5) **pensijų apskaitos vieneto vertės dydis – 8,11 Eur**.

2026 m. koeficientu 1,0987 (9,87 proc.) bus indeksuojama tiek bendroji, tiek individualioji pensijų dalys, tam panaudojant 615 mln. Eur. Be to, 2026 m. numatoma dar skirti 90 mln. Eur VSDF biudžeto lėšų papildomam pensijų individualios pensijos dalies indeksavimui (3 proc.) Prognozuojama, kad vidutinis senatvės pensininkų skaičius 2026 m. bus 640 tūkst. žmonių. **Vidutinė senatvės pensija 2026 m. padidės apie 80 Eur ir sieks 750 Eur, o vidutinė senatvės pensija, turint būtinąjį stažą, padidės apie 90 Eur ir sieks 810 Eur.**

Asignavimai iš valstybės biudžeto lėšų bendrajai pensijos daliai kompensuoti – 3,822 mlrd. Eur. Pagal naujas Pensijų kaupimo įstatymo nuostatas, numčius asmenims, dalyvaujantiems pensijų kaupime, pasitraukimo iš pensijų kaupimo periodą (2026–2027 m.) prognozuojama, kad 2026 m. iš pensijų kaupimo pasitrauks apie 40 proc. dalyvių, kurių grįžtančios lėšos sieks 550 mln. Eur. 2026 m. metų pabaigoje Valstybinio socialinio draudimo rezervinio fondo lėšos sudarys 3,783 mlrd. Eur.

Valstybinio socialinio draudimo įstatymo pakeitimo projektu siūloma:

- **suvienodinti visų savarankiškai dirbančių asmenų** (individualios įmonės savininkų, mažosios bendrijos narių, tikrosios ūkinės bendrijos ir komanditinės ūkinės bendrijos tikrųjų narių, meno kūrėjo statusą turinčių darbingo amžiaus asmenų ir asmenų, gaunančių pajamas pagal autorines sutartis, iš sporto ar atlikėjo veiklos) **socialinio draudimo įmokų bazę (t.y. ne nuo 50 proc., bet nuo 90 proc. apmokestinamųjų pajamų/ atlygio pagal sudarytas sutartis)**. Tai palies apie 6 tūkst. gyventojų, į VSDF biudžetą būtų papildomai surenkama apie 7 mln. Eur per metus. Padidėtų savarankiškai dirbančių asmenų socialinės garantijos, jie sumokėtų pakankamai socialinio draudimo įmokų pensijų stažui įgyti;
- **spręsti ūkininkų teisės į socialinio draudimo senatvės pensiją problemą** – nustatyti, kad tais atvejais, kai ūkininkų individualios žemės ūkio veiklos apmokestinamosios pajamos (neatėmus privalomojo sveikatos draudimo, socialinio draudimo įmokų) yra mažesnės negu 12 MMA suma arba per mokestinį laikotarpį tokių pajamų jie neturi, tačiau tuo laikotarpiu turi individualios žemės ūkio veiklos pajamų, neapmokestinamų gyventojų pajamų mokesčiu, ūkininkai turi teisę, kad jų socialinio draudimo įmokų baze būtų laikoma 90 proc. jų individualios žemės ūkio veiklos apmokestinamųjų pajamų (neatėmus privalomojo sveikatos draudimo, socialinio draudimo įmokų) ir neapmokestinamųjų pajamų suma, bet ne didesnė kaip 12 MMA suma. Tokiu ūkininkai galės socialinio draudimo įmokas skaičiuoti ne tik pagal savo draudžiamąsias pajamas, bet ir tam tikrų rūšių neapmokestinamąsias pajamas;
- **nustatyti maksimalias darbo užmokesčio sumas, nuo kurių draudėjas (darbdavys) moka socialinio draudimo įmokas (60 VDU)**, kaip tai taikoma apdraustųjų asmenų atžvilgiu. Maksimalios sumos ribojimu galėtų pasinaudoti apie 5,5 tūkst. darbdavių, į VSDF biudžetą per metus būtų sumokėta iki 2,8 mln. Eur mažiau;
- nustatyti, kad draudimo įmokų už papildomąjį (savanoriškąjį) sveikatos draudimą, kai draudimo objektas yra apdraustojo sveikatos priežiūros paslaugų apmokėjimas, sumos neapmokestinamos socialinio draudimo įmokomis. (suderinama su Gyventojų pajamų mokesčio įstatymu).

Siūlomos nuostatos įsigaliotų 2026 m. sausio 1 d. Kartu nustatoma įstatymo taikymo taisyklė, sudaranti galimybę už 2023–2025 m. mokestinius laikotarpius, kai ūkininkai buvo deklaravę mažesnes negu 12 MMA apmokestinamąsias pajamas, socialinio draudimo įmokas sumokėti nuo visų individualios žemės ūkio veiklos pajamų, tačiau ne daugiau kaip nuo 12 MMA sumos per metus, atitinkamai nuo 2026 m. liepos 1 d. iki 2027 m. liepos 1 d. patikslinant informaciją apie draudžiamąsias pajamas ir sumokėtas įmokas. Dėl ūkininkams perskaičiuotų socialinio draudimo įmokų už 2023–2025 m. į VSDF biudžetą būtų papildomai surinkta apie 6 mln. Eur.

ĮGYVENDINIMO MECHANIZMAS

Atsižvelgiant į tai, kad duomenų gavimui iš VMI už laikotarpį nuo 2023 m. sausio 1 d. turės būti sudaroma duomenų teikimo sutartis ir atlikti VSDF valdybos informacinės sistemos pakeitimai, numatyta, kad duomenų apie pajamas tikslinimas už 2023–2025 m. mokestinius laikotarpius pradedamas nuo 2026 m. liepos 1 d.

Iki 2025 m. gruodžio 31 d. socialinės apsaugos ir darbo ministras turės priimti 2023 m. liepos 13 d. įsakymo Nr. A1-461 „Dėl Valstybės socialinių fondų biudžetų sudarymo ir vykdymo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimą.

STEBĖSENA

2027 m. Vyriausybė nustatyta tvarka pateiks Seimui Valstybinio socialinio draudimo fondo, Garantinio fondo ir Ilgalaikio darbo išmokų fondo biudžetų vykdymo ataskaitas, kuriose bus pateikta informacija apie minėtų biudžetų vykdymą 2026 metais. Išvadą dėl šių fondų biudžetų vykdymo pateiks ir Valstybės kontrolė.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

Igyvendinant Valstybinio socialinio draudimo įstatymo pakeitimus bus stebimas savarankiškai dirbančių asmenų, kurie deklaruoja pajamas ir moka socialinio draudimo įmokas, skaičiaus kitimas ir draudėjų, kuriems taikomas 60 VDU sumos ribojimas, skaičiaus kitimas.

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

Valstybinio socialinio draudimo fondo taryba 2025 m spalio 6 d. išvada Nr.DO-2E-2 pritarė Valstybės socialinių fondų biudžetų 2026 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo projektui.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Projektai teikti derinti Finansų ministerijai, Teisingumo ministerijai, Sveikatos apsaugos ministerijai, Ekonomikos ir inovacijų ministerijai, Žemės ūkio ministerijai, Kultūros ministerijai, VSDF valdybai. Su Žemės ūkio ministerija ir Sveikatos apsaugos ministerija suderinta be pastabų. Finansų ministerija ir VSDF valdyba išvadų nepateikė.

Dėl pastabų, į kurias neatsižvelgta, pateikta derinimo pažyma: *Teisingumo ministerijos* nuomone, socialinio draudimo įmokų bazės pasikeitimas (didėjimas) yra esminis apmokestinimo teisinio reglamentavimo pakeitimas, bloginantis asmenų padėtį, todėl VSDĮ nuostatos turi įsigalioti ne anksčiau kaip po 6 mėn. nuo įstatymo paskelbimo; *Ekonomikos ir inovacijų ministerija* nepritaria siūlymui didinti apmokestinamų pajamų bazę nuo 50 proc. iki 90 proc., *Kultūros ministerija* atkreipia dėmesį, kad pakeitimai reikšmingai sumažins gaunamas meno kūrėjų pajamas ir iš esmės gali pabloginti jų finansinę padėtį; *Lietuvos ūkininkų sąjunga* siūlo nustatyti, kad ūkininkai, neturintys kitų draudžiamųjų pajamų, VSD įmokas mokėtų nuo ne mažesnės kaip 12 MMA sumos, o įmokų skaičiavimo pagrindu būtų 50 proc. apmokestinamųjų pajamų. Jei apskaičiuota įmoka būtų mažesnė nei nuo 12 MMA – būtų taikoma pastaroji.

SADM nuomone, projektu nekeičiami socialinio draudimo įmokų tarifai ir nenustatomi nauji mokesčiai, o tik tikslinamas socialinio draudimo įmokų bazės skaičiavimas, siekiant didesnio teisingumo ir atitikimo faktinėms pajamoms. Socialinio draudimo įmokos nėra mokesčiai plačiąja prasme, o socialinio draudimo sistemos dalis, kurioje įmokų dydis priklauso nuo draudžiamųjų pajamų. Svarbu vykdyti 2021–2027 metų ES fondų investicijų programos ir ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane (RRF) numatytus įsipareigojimus. Pakeitimais siekiama užtikrinti asmenų lygiateisiškumo ir solidarumo socialinio draudimo sistemoje principų įgyvendinimą, suvienodinti socialines garantijas tarp skirtingų savarankiškai dirbančių asmenų grupių, kartu priartinant reguliavimą prie darbo santykius turinčių asmenų socialinių garantijų.

KITI SVARBŪS ASPEKTAI

Valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 5, 10, 11 ir 12 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas tikslintinas pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2025-10-16 išvadoje Nr. NV-2297 pateiktas pastabas ir pasiūlymus.

PAŽYMĄ PARENGĖ

Aušra Gratulevičienė

Socialinės politikos grupė, vyresnioji patarėja